

Gènesi

Els orígens (1-11)

La creació ^a

1 ¹ Al principi, Déu va crear el cel i la terra. ² La terra era caòtica i desolada, ^b les tenebres cobrien la superfície de l'oceà, i l'Esperit de Déu ^c planava sobre les aigües.

³ Déu digué:

– Que existeixi la llum.

I la llum va existir. ⁴ Déu veié que la llum era bona, i separà la llum de les tenebres. ⁵ Déu va donar a la llum el nom de dia, i a les tenebres, el de nit. ^d

Hi hagué un vespre i un matí, ^e i fou el primer dia.

⁶ Déu digué:

– Que hi hagi un firmament enmig de les aigües, per a separar unes aigües de les altres. ^f

⁷ I va ser així. Déu va fer la volta del firmament i va separar les aigües que hi

ha a sota la volta de les que hi ha a sobre. ⁸ Déu donà a la volta del firmament el nom de cel. ^g

Hi hagué un vespre i un matí, i fou el segon dia.

⁹ Déu digué:

– Que les aigües de sota el cel s'apleguin en un sol indret i apareguin els continents.

I va ser així. ¹⁰ Déu donà als continents el nom de terra, i a les aigües aplegades, el de mar. Déu veié que tot això era bo.

¹¹ Déu digué:

– Que la terra produeixi vegetació, herbes que facin llavor i arbres de tota mena que donin fruit amb la seva llavor, per tota la terra.

I va ser així. ¹² La terra produí la vegetació, les herbes de tota mena que fan la seva llavor i els arbres de tota mena

a En les mitologies dels pobles veïns d'Israel, la creació de l'univers era descrita com una lluita entre la divinitat i el caos. En la Bíblia, en canvi, la història de la creació comença per la paraula de Déu (Sl 33,6-9), paraula que innova, transforma i continua renovant les coses durant tota la història fins al darrer moment. Compareu aquesta primera narració de la creació (1,1-2,4a) amb altres narracions o temes sobre la creació: 2,4b-25; Sl 8; 104; Jb 38-39; Sir 42,15-43,33. Sobre la presència i participació de la saviesa en l'obra creadora, vegeu Pr 8,22-30; Sir 16,26-17,10. Compareu aquests textos amb Jn 1,1-3; Col 1,15-17. **b** Una altra traducció possible seria: *Quan Déu va començar a crear el cel i la terra, la terra era caòtica i desolada*. Compareu el final de la frase amb Jr 4,23. **c** Es diu que l'Esperit de Déu participa en la creació al costat de la paraula divina. La tradició dels Pares de l'Església ha entès l'expressió en el sentit de l'acció fecundant de l'Esperit Sant amb què, juntament amb

la paraula divina, Déu crea totes les coses. Ara bé, el terme *esperit* podria tenir aquí el sentit de 'vent'. Llavors, entenent *de Déu* com una forma de superlatiu, tindriem el sentit de 'vent huracanat', és a dir, un vent molt fort que feia necessària l'acció ordenadora de Déu: crear és ordenar, distingir, separar. **d** La llum, que fa el dia, és la primera creació de Déu. Això permetrà de dividir el temps en dies, que s'agruparan per setmanes. En els textos bíblics la llum visible es convertirà en un símbol del bé i de la vida. Vegeu Is 9,1; 45,7; 60,19-20; Jn 1,4-5; 3,18-21; 8,12; 2Co 4,6; 1Pe 2,9; Ap 22,5. **e** El dia, segons la tradició bíblica, comença al capvespre: quan el sol es pon, ja som al dia següent. **f** Els antics s'imaginaven el firmament com una volta sòlida, com un vidre, que retenia les aigües de la pluja que eren sobre aquesta volta (7,11). Vegeu Vocabulari: *univers*. **g** L'antiga versió grega afegeix: *Déu veié que això (el firmament) era bo* (vegeu vv. 4.12.18.21.25.31).

que donen fruit amb la seva llavor. Déu veié que tot això era bo.

¹³ Hi hagué un vespre i un matí, i fou el tercer dia.

¹⁴ Déu digué:

– Que hi hagi a la volta del cel uns llumeners per a separar el dia de la nit i assenyalar les festivitats, els dies i els anys, ¹⁵ i que des de la volta del cel il·luminin la terra. ^h

I va ser així. ¹⁶ Déu va fer els dos grans llumeners: un de més gran que governés el dia i un de més petit que governés la nit; va fer també les estrelles. ⁱ ¹⁷ Déu els col·locà a la volta del cel perquè il·luminessin la terra, ¹⁸ governessin el dia i la nit i separessin la llum de les tenebres. Déu veié que tot això era bo.

¹⁹ Hi hagué un vespre i un matí, i fou el quart dia.

²⁰ Déu digué:

– Que les aigües produeixin éssers vius que s’hi moguin i animals alats que volin entre la terra i la volta del cel. ^j

²¹ Déu va crear els grans monstres marins, ^k els éssers vius de tota mena que es mouen dintre l’aigua, i tota mena d’animals alats. Déu veié que tot això era bo. ²² Déu els beneí dient-los:

– Sigueu fecunds, multipliqueu-vos i ompliu les aigües dels mars, i que els animals alats es multipliquin a la terra. ^l

²³ Hi hagué un vespre i un matí, i fou el cinquè dia.

²⁴ Déu digué:

– Que la terra produeixi éssers vius de tota mena: bestioles i tota mena d’animals domèstics i feréstecs.

I va ser així. ²⁵ Déu va fer tota mena d’animals feréstecs i domèstics i tota mena de cucs i bestioles. Déu veié que tot això era bo.

²⁶ Déu digué:

– Fem l’home a imatge nostra, semblant a nosaltres, ^m i que sotmeti els peixos del mar, els ocells del cel, el bestiar, i tota la terra ⁿ amb les bestioles que s’hi arrosseguen.

²⁷ Déu va crear l’home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l’home i la dona. ^o ²⁸ Déu els beneí ^p dient-los:

– Sigueu fecunds i multipliqueu-vos, ompliu la terra i domineu-la; sotmeteu els peixos del mar, els ocells del cel i totes les bestioles que s’arrosseguen per terra. ^q

²⁹ Déu digué encara:

– Mireu, us dono totes les herbes que fan llavor arreu de la terra i tots els arbres que donen fruit amb la seva llavor, perquè siguin el vostre aliment. ³⁰ A tots els animals de la terra, a tots els ocells del cel i a totes les bestioles que s’arrosseguen, a tots els éssers vius de la terra, els dono l’herba verda per aliment. ^r

I va ser així.

³¹ Déu veié que tot el que havia fet era molt bo. ^s

^h Els pobles primitius divinitzen el sol i la lluna. Però aquí la funció dels dos grans llumeners és simplement la d’il·luminar el dia i la nit, indicar les estacions de l’any i regular el calendari litúrgic. ⁱ Jr 31,35; Sl 136,7-9. Compareu-ho amb Sir 43,1-10. ^j L’antiga versió grega afegeix: *I va ser així.* ^k En les religions veïnes d’Israel els monstres marins eren éssers que controlaven el caos primitiu. En molts casos havien estat divinitzats. El llibre del Gènesi, en canvi, els presenta com a simples criatures de Déu. Vegeu Jb 40,15-41,26 a propòsit de Behemot i Leviatan. ^l 8,17. ^m 3,22. El terme *home* equival a l’espècie humana. Referent als termes *imatge* i *semblant*, cal entendre que l’home és semblant a Déu perquè és l’únic ésser de la creació capaç d’escoltar i de comprendre allò que Déu li diu i de complir-ho. Aquí el plural de primera persona, *nostra*, *nosaltres*, indica que la semblança no és amb el mateix

Déu creador en allò que té d’únic, sinó amb ell i amb tot el món diví que l’envolta (vegeu Sl 89,7-8). ⁿ No s’ha de corregir el text hebreu (*i tota la terra*), tot i que sorprengui que enmig de l’enumeració de tots els tipus d’animals hi aparegui *la terra*. Molts tradueixen, seguint el v. 25 i l’antiga versió siríaca: (*animals*) *feréstecs*. ^o Sobre l’home com a imatge de Déu, vegeu 5,1; 9,6; Sv 2,23; Sir 17,1-4; 1Co 11,7; Jm 3,9. Aquest verset és citat també en Mt 19,4 (= Mc 10,6). ^p 5,2. ^q 9,1.7; Sl 8,7-9; Sv 9,2. En quant fet a imatge de Déu, l’home és destinat a dominar la creació: té la gran responsabilitat de defensar la bondat que Déu mateix ha anat reconeixent en cada ésser que creava. ^r Compareu-ho amb 9,3-4. L’autor vol indicar que en el primer pla del Déu creador, l’home i els animals vivien en una pau paradisiaca, i tan sols s’alimentaven de vegetals. ^s Sl 104,31; Sir 39,33-34; 1Tm 4,4.

Hi hagué un vespre i un matí, i fou el sisè dia.

2¹ Així van quedar acabats el cel i la terra amb tots els seus estols.^t ² El setè dia,^u Déu havia acabat la seva obra. El dia setè, doncs, va reposar de tota l'obra que havia fet.³ Déu va beneir el dia setè i en va fer un dia sagrat, perquè aquell dia reposà de la seva obra creadora.^v

⁴ Així foren els orígens^w del cel i de la terra quan van ser creats.

L'home en el paradís^x

Quan el Senyor-Déu va fer la terra i el cel,⁵ no hi havia cap matoll, ni havia nascut l'herba, perquè el Senyor-Déu encara no havia fet ploure, ni existia cap home que pogués conrear els camps.^y ⁶ Però de dintre la terra pujava una humitat que els amarava en tota la seva extensió.

⁷ Llavors el Senyor-Déu va modelar l'home amb pols de la terra. Li va infondre l'alè de vida, i l'home es convertí en

un ésser viu.^z ⁸ Després, el Senyor-Déu plantà un jardí a l'Edèn, a la regió d'orient,^a i va posar-hi l'home que havia modelat.⁹ El Senyor-Déu va fer néixer de la terra fèrtil tota mena d'arbres que fan goig de veure i donen fruits saborosos. Al mig del jardí hi féu néixer l'arbre de la vida i l'arbre del coneixement del bé i del mal.^b

¹⁰ De l'Edèn naixia un riu que regava el jardí, i des d'allà se separava en quatre braços: ¹¹ el primer es diu Fison, i recorre tot el país d'Havilà, on hi ha or,¹² i l'or d'aquest país és molt fi; també s'hi troben la resina olorosa de bdel·li i la pedra d'ònix.¹³ El segon riu es diu Guihon, i recorre tot el país de Cuix.¹⁴ El tercer riu és el Tigris, que passa per la part oriental d'Assíria, i el quart és l'Eufrates.^c

¹⁵ El Senyor-Déu va prendre l'home i el va posar al jardí de l'Edèn, perquè el conreés i el guardés.^d ¹⁶ I li va donar aquest manament:

– Pots menjar dels fruits de tots els arbres del jardí.¹⁷ Però no mengis del

t Els estols són tot el que es mou en el cel, la terra i el mar, és a dir, en tot l'univers. La paraula que en hebreu expressa estols o bé exèrcits passarà a formar part d'un títol diví, que generalment hem traduït *el Senyor «de l'univers»* (vegeu, p.e., 2Sa 6,18; Is 6,3.5; Sl 24,10; 46,8). *u* El Pentateuc samarità i l'antiga versió grega diuen: *El sisè dia*. *v* Aquest relat de la creació no acaba amb la creació de l'home, sinó amb el repòs de Déu, que santifica el dia setè o dissabte (vegeu Ex 16,23.29; 20,8-11; 23,12; 31,12-17; 34,21; 35,1-3; Lv 19,3; 23,3; Dt 5,12-15; He 4,4.9-10). Vegeu Mt 12,1 nota *x*. *w* El text hebreu usa aquí una fórmula que anirà marcant l'estructura de tot el llibre del Gènesi, i que el dividirà en grans cicles: 2,4 (cel i terra); 5,1 (Adam); 6,9 (Noè); 10,1 (fills de Noè); 11,10 (Sem); 11,27 (Tèrah); 25,12 (Ismael); 25,19 (Isaac); 36,1 (Esaú); 37,2 (Jacob). El terme hebreu pot indicar la història d'un personatge, la seva *genealogia o simplement una llista de descendents. *x* Comença aquí un nou relat de la creació pertanyent a una tradició diferent de la que es troba en 1,1-2,4a. L'activitat creadora de Déu se centra ara en l'home. La terra és concebuda com un desert on Déu fa sorgir la vida. *y* Vegeu v. 15. *z* 3,19; Sl 104,29-30; Jb 34,14-15; Coh 3,20; 12,7. En hebreu l'home és designat amb el nom d'Adam, terme que el relaciona amb la terra fèrtil, la terra roja de conreu (en hebreu *adamà*). Aquí i en 1,26-27, el nom d'Adam, el pare de la família humana (vegeu 4,25; 5,1.3), pren el valor de nom comú a tots els homes: tots ens diem Adam, és a dir, som éssers humans. Notem encara que l'alè de vida infós per Déu

a l'home el converteix en un ésser viu: la vida li ve de Déu. 1Co 15,45-49 aprofita aquest text per a parlar del «primer Adam» i del «darrer Adam» (*esperit que dona vida*). *a* Aquesta tradició sembla que situa el jardí de l'Edèn (nom que significa 'delícies') a *Mesopotàmia. Però, més que un lloc geogràfic, representa una situació de què l'home no pot gaudir si Déu no li'n fa do. L'Edèn és el jardí on l'home pot conversar amb Déu. Una tradició sobre l'Edèn o jardí de Déu serà tinguda en compte per Ezequiel (Ez 28,13; 31,9) i per la segona part d'Isaïes (Is 51,3), aquest darrer per fer renèixer l'esperança dels deportats a *Babilònia. *b* Pr 3,18; 11,30; 13,12; 15,4; Ap 2,7; 22,2.14. *L'arbre de la vida* formava part dels mites coneguts a l'Orient antic (vegeu v. 17 nota *e*). L'expressió hebrea *conèixer el bé i el mal* s'ha interpretat com una certa capacitat per a distingir el que ens convé a nosaltres o als altres (vegeu Dt 1,39; 2Sa 19,36; Is 7,15), pròpia dels adults, o com a expressió de la plenitud del saber (vegeu Gn 31,24.29), o com a capacitat de discerniment en els judicis (vegeu 2Sa 14,17; 1Re 3,9). Aquí, però, el sentit més probable és l'intent de l'home de conèixer el seu futur al marge de Déu i, per tant, de posar-se en el lloc que només a Déu pertoca. Per això, alguns tradueixen: *arbre del coneixement de la felicitat i la desgràcia*. *c* L'autor fa un esforç erudit per situar l'Edèn servint-se de tradicions conegudes pels seus contemporanis. Els dos primers rius (*Fison* i *Guihon*) no es poden localitzar amb seguretat. Els altres dos (*Tigris* i *Eufrates*) neixen a les muntanyes d'Armènia i donen nom a Mesopotàmia, que vol dir 'regió entre rius'. *d* Vegeu v. 5.

fruit de l'arbre del coneixement del bé i del mal, perquè el dia que en mengis, tingues per cert que moriràs.^e

¹⁸ Llavors el Senyor-Déu es digué: «No és bo que l'home estigui sol. Li faré una ajuda que li faci costat.»

¹⁹ El Senyor-Déu va modelar amb terra tots els animals feréstecs i tots els ocells, i els va presentar a l'home, per veure quin nom els donaria: cadascun dels animals havia de portar el nom que l'home li posés. ²⁰ L'home donà un nom^f a cadascun dels animals domèstics i feréstecs i a cadascun dels ocells; però no va trobar^g una ajuda que li fes costat.

L'home i la dona

²¹ Llavors el Senyor-Déu va fer caure l'home en un son profund. Quan quedà adormit, prengué una de les seves costelles i omplí amb carn el buit que havia deixat. ²² De la costella que havia pres a l'home, el Senyor-Déu va fer-ne la dona, i la presentà a l'home.

L'home exclamà:

²³ – Aquesta sí que és os dels meus

ossos i carn de la meva carn!^h El seu nom serà «dona», perquè ha estat presa de l'home.ⁱ ²⁴ Per això, l'home deixa el pare i la mare per unir-se a la seva dona, i, des d'aquest moment, formen una sola cosa.^j

²⁵ Tots dos, l'home i la seva dona, anaven nus, i no se n'avergonyien.^k

El pecat i les seves conseqüències

3 ¹ La serp^l era el més astut de tots els animals que el Senyor-Déu havia fet.

Preguntà, doncs, a la dona:

– Així, ¿Déu us ha dit que no mengieu dels fruits de cap arbre del jardí?

² La dona va respondre a la serp:

– Podem menjar dels fruits de tots els arbres del jardí, ³ però dels fruits de l'arbre que hi ha al mig del jardí, Déu ha dit que no en mengem ni els toquem, perquè moriríem.

⁴ La serp li va replicar:

– No, no moriríeu pas! ⁵ Déu sap que, si un dia en menjàveu, se us obririen els ulls i seríeu igual com déus: coneixeríeu el bé i el mal.

^e Alimentar-se de l'arbre de la vida vol dir tenir part en la vida divina, que dóna la immortalitat (3,22). Pel que fa a la prohibició de menjar de l'arbre del coneixement del bé i del mal, sembla que vol deturar la pretensió de l'home d'endevinar el futur, de disposar-ne i de controlar-lo, sobretot amb els recursos de la màgia (vegeu el cas de Balac i Balaam en Nm 24,13). La *Llei prohibirà, sota pena de mort, recórrer a aquestes arts (Lv 19,31; 20,6.27; Dt 18,11). Així i tot, era una temptació constant per als qui es trobaven en situacions difícils i no tenien en aquells moments una resposta de Déu. Vegeu els casos de Saül (1Sa 28,3-10.17-19), del rei Ahazià (2Re 1,2-4) i de tants d'altres (2Re 21,6; 23,24; Is 8,19). ^f El fet de donar un nom implica una sobirania. Conèixer una cosa o un animal pel seu nom, segons es creia, comportava tenir poder sobre ell. ^g Lit.: però per a ell mateix (l'home) no va trobar. En aquest verset i en 3,17.21, una part de la tradició jueva ha interpretat Adam en comptes de «home»; també l'antiga versió grega (des del v. 16) i la llatina (des del v. 19) tradueixen així el text hebreu. Ara bé, aquí seguim una altra part de la tradició jueva, que refereix aquests tres textos a l'home i no a Adam. Aquesta és també l'opinió d'autors recents. Vegeu v. 7 nota z. ^h La narració escenifica una expressió usual per a significar els llaços de parentiu fins i tot llunyans. Retrobem aquesta expressió en 29,14; Jt 9,2; 2Sa 5,1; 19,13.14, significant la relació oncle-nebot i entre cosins, o fins i tot la relació entre dos caps de *tribu o dos membres d'una mateixa tribu. Pel que

fa al terme *carn* (com en el v. 24, on el traduïm per *una sola cosa*), té un sentit semblant. El retrobem en 37,27; Lv 18,6; 25,49 (amb el sentit de 'parent pròxim') i Ne 5,5. Tenint present el sentit d'aquesta expressió, la narració vol dir que, de totes les formes de parentiu, la més estreta és la de marit i muller. D'aquí l'exclamació: *Aquesta sí!* La dona treu l'home de la solitud (v. 18), cosa que no havia pogut fer cap dels animals que el Senyor-Déu li havia presentat (v. 20). Per tal de subratllar que el llaç que uneix els esposos és el més fort de tots, el narrador afirma que l'home deixa el lligam que l'uneix al pare i a la mare. No és estrany que Pau hi vegi un anunci de la unió de Crist amb l'Església (Ef 5,31-32). ⁱ En el text hebreu, el joc de paraules es fa entre *ix* (home) i el seu femení *ixà* (dona). Quan el possessiu acompanya aquests dos noms, es refereixen a la parella: *l'home i la seva dona* (vv. 24-25). D'aquí ve que alguns tradueixin *espòs*, *esposa*. ^j Citat en Mt 19,5 (= Mc 10,7); 1Co 6,16; Ef 5,31. Sobre els llaços creats per l'amor de l'home i la dona, vegeu Ml 2,14-15; Pr 5,15-20; 18,22; 31,10-31; Coh 9,9. ^k 3,7. ^l El judaisme i la tradició cristiana han vist en la figura de la *serp* el *diable (vegeu Sv 2,24; Ap 12,9; 20,2). Però la preocupació de l'autor és que el procés de *temptació s'estén als homes de tots els temps (vegeu v. 5 i compareu-ho amb Is 14,14; Ez 28,2; Jm 1,13-15). En l'epopeia babilònica de Gilgameix, una serp es menja la planta de la vida, que l'heroi del relat havia arribat a trobar després d'una llarga recerca.

⁶ Llavors la dona, veient que el fruit de l'arbre era bo per a menjar i feia goig de veure, i que era temptador de tenir aquell coneixement, en va collir i en va menjar; i en va donar també al seu home, que en menjà amb ella. ⁷ Llavors a tots dos se'ls obriren els ulls i es van adonar que anaven nus. ^m Van cosir fulles de figuera i se'n feren faldars.

⁸ Quan l'home i la dona van sentir els passos del Senyor-Déu, que es passejava pel jardí a l'aire fresc de la tarda, es van amagar entremig dels arbres del jardí, perquè el Senyor-Déu no els veiés.

⁹ Però el Senyor-Déu cridà l'home i li va dir:

– On ets?

¹⁰ Ell li va respondre:

– He sentit que et passejaves pel jardí i, com que vaig nu, he tingut por i m'he amagat. ⁿ

¹¹ El Senyor-Déu li replicà:

– Qui t'ha fet saber que anaves nu? És que has menjat del fruit de l'arbre que jo t'havia prohibit?

¹² L'home va respondre:

– La dona que has posat al meu costat m'ha ofert el fruit de l'arbre i n'he menjat.

¹³ Llavors el Senyor-Déu va dir a la dona:

– Per què ho has fet, això?

Ella va respondre:

– La serp m'ha enganyat i n'he menjat.

¹⁴ El Senyor-Déu va dir a la serp:

– Ja que has fet això, seràs la més maleïda ^o de totes les bèsties i de tots els animals feréstecs. T'arrossegaràs da-

munt el ventre i menjaràs pols tota la vida. ¹⁵ Posaré enemistat entre tu i la dona, entre el teu llinatge i el seu. Ell ^p t'atacarà al cap i tu l'atacaràs al taló.

¹⁶ Després digué a la dona:

– Et faré patir les grans fatigues de l'embaràs i donaràs a llum enmig de dolors. Desitjaràs el teu home, i ell et voldrà dominar. ^q

¹⁷ Després va dir a l'home:

– Ja que t'has escoltat la teva dona i has menjat el fruit de l'arbre que jo t'havia prohibit, la terra serà maleïda per culpa teva: ^r tota la vida passaràs fatigues per treure'n l'aliment. ¹⁸ La terra et produirà cards i espines, i t'hauràs d'alimentar d'allò que donin els camps. ¹⁹ Et guanyaràs el pa amb la suor del teu front fins que tornis a la terra d'on vas ser tret: perquè ets pols, i a la pols tornaràs. ^s

²⁰ L'home va donar a la seva dona el nom d'Eva, perquè ella ha estat la mare de tots els qui viuen. ^t

²¹ Llavors el Senyor-Déu va fer túniques de pell i va vestir l'home i la dona.

²² Després el Senyor-Déu digué:

– L'home s'ha tornat com un de nosaltres: ^u ja coneix el bé i el mal! ^v I si ara agafa el fruit de l'arbre de la vida, el cull i en menja, viurà per sempre! ^w

²³ Llavors el Senyor-Déu va expulsar l'home del jardí de l'Edèn, perquè treballés la terra d'on havia estat tret. ²⁴ Un cop l'hagué expulsat, va posar a l'orient de l'Edèn els querubins ^x amb la flama de l'espasa fulgurant per a guardar el camí de l'arbre de la vida.

m 2,25. *Nuesa* i *vergonya*, en el llenguatge bíblic, si bé mantenen el sentit de pudor, expressen sobretot un sentit social de dignitat (2Sa 10,4-5). *n* La vergonya i la por són conseqüència de la culpa i de la transgressió. *o* En hebreu les paraules *astut* (v. 1) i *maleït* s'assemblen molt. *p* És el *llinatge/descendència* de la dona. Aquest text ha tingut una interpretació messiànica, en el sentit que *el llinatge* indicaria el *Messies, nascut de dona; en la tradició catòlica ha estat referit fins i tot a la dona mateixa que l'infantarà (compareu-ho amb Ap 12,13-17). *q* 4,7. *r* 5,29; 8,21. *s* 2,7. *t* En hebreu, joc de paraules entre *Eva* (*havà*) i *vivent* (*hai*). *u* Déu parla amb la seva cort celestial. El sentit de la frase és el mateix que la serp havia expressat en el v. 4. Vegeu també 1,26

nota *m*. *v* La interpretació és difícil. En qualsevol cas, l'home ja sap què és viure en la plena felicitat de l'Edèn (2,4-25) i la dissort que li ha caigut al damunt (vv. 16.17-19) després de la seva desobediència. Aquesta frase i la següent tenen, doncs, un matís irònic. *w* 2,17 nota *e*. No es tracta que Déu tingui por de l'home o el consideri un rival. La frase és irònica. De fet, Déu ja ha decretat una vida de fatigues i dolors coronada amb la mort (v. 19). L'expulsió (v. 23) ho remarca. Caldrà treballar una terra que només produirà amb molt d'esforç. *x* Potser tenim aquí el rerefons dels **querubins* de Mesopotàmia, éssers en forma de toro o d'esfinx, encarregats de guardar les entrades dels palaus i dels temples (vegeu Ez 10,1).

Spain
Catalan
Bible, DC
1994
ICF
BSSPA
Barcelona
Spain
B205111